

Άρθρο

Επιδεινώθηκαν τα μεγέθη της ελληνικής γεωργίας το 2021

του Γιάννη Τσιφόρου

Μετά τη στασιμότητα του 2020, οι πρώτες εκτιμήσεις στην ακαθάριστη αξία της εγχώριας γεωργικής παραγωγής καταγράφουν μείωση το 2021 (-2,2%), το μέγεθος της οποίας αναμένεται να κυμανθεί στο επίπεδο των 10,42 δισ. ευρώ.

Στη φυτική παραγωγή, η αξία περιορίστηκε το 2021 σε 7,95 δισ. ευρώ (-3,8%), κυρίως λόγω της μείωσής της στα φρούτα (-5,6%) εξαιτίας των δυσμενών καιρικών συνθηκών σε ορισμένες καλλιέργειες, ιδιαίτερα στα ροδάκινα και στα νεκταρίνια, ο όγκος των οποίων, σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις (στοιχεία USDA, EU-Stone Fruit Annual, 3/11/2021), κατέγραψε έντονη πτώση (-37%). Μειωμένος, εξάλλου, για τους ίδιους λόγους ήταν ο όγκος παραγωγής και σε άλλα προϊόντα (πορτοκάλια, μήλα).

Επιπλέον, οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες συνέβαλαν στη μείωση της παραγωγής στα ελαιοκομικά προϊόντα, περιορίζοντας για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά την αξία τους (-4% το 2021 και -9,6% το 2020), ενώ μεγαλύτερες ήταν οι επιπτώσεις τους στα αμπελοκομικά προϊόντα (-26,7%), ιδιαίτερα στα επιτραπέζια σταφύλια (-27%) και σε μικρότερο βαθμό στο κρασί (-17%). Αρνητική, επίσης, ήταν η μεταβολή στα κτηνοτροφικά φυτά (-13,5%) και στις πατάτες (-11%), προϊόν που επλήγη ιδιαίτερα από την πτώση της κατανάλωσης λόγω των μέτρων της πανδημίας.

Αντίθετα, θετική ήταν η εξέλιξη στα δημητριακά (+8,2%) λόγω της σημαντικής άνοδου των τιμών παραγωγού στο σκληρό σιτάρι και στον αραβόσιτο, αλλά και στα βιομηχανικά φυτά (+5%), κυρίως εξαιτίας της σημαντικής αύξησης των τιμών του βαμβακιού στη διεθνή αγορά. Στασιμότητα, εξάλλου, φαίνεται να παρουσιάζουν τα λαχανικά μετά τη μείωση της αξίας τους κατά το προηγούμενο έτος (-4,4%).

Στη ζωική παραγωγή, η ακαθάριστη αξία ανήλθε το 2021 σε 2,47 δισ. ευρώ, σημειώνοντας άνοδο (+3,5%). Στο γάλα, για δεύτερη συνεχή χρονιά, η αξία βελτιώθηκε (+4,4%) κυρίως χάρη στη βελτίωση των τιμών στο αιγοπρόβειο. Θετικές, επίσης, θεωρούνται οι μεταβολές στην αξία του ζωικού κεφαλαίου, ιδιαίτερα στα αιγοπρόβια, όπου σημειώθηκε αισθητή άνοδος και σε μικρότερο βαθμό στα πουλερικά. Αντίθετα, μείωση καταγράφει η αξία στους χοίρους και οριακή μεταβολή στα βοοειδή. Στα αβγά, μετά την κάμψη του 2020, η αξία βελτιώθηκε το 2021 (+3,7%), ευνοούμενη από την αισθητή άνοδο των τιμών.

Αυξήθηκε η δαπάνη των γεωργικών εισροών

Οι γεωργικές εισροές παρουσίασαν άνοδο το 2021 (+2,4%), ανερχόμενες, σε όρους ενδιάμεσης ανάλυσης, σε 5,77 δισ. ευρώ, καλύπτοντας το 55,4% της αξίας της γεωργικής παραγωγής της χώρας. Η δαπάνη

Αξία εγχώριας γεωργικής παραγωγής (σε εκατ. ευρώ, τρέχουσες τιμές)

	2021*	2020	2019	Μεταβολή 2021/2020 (%)	Μεταβολή 2020/2019 (%)
ΑΣΙΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	7.953	8.268	8.255	-3,8	0,2
-Φρούτα	2.237	2.369	2.190	-5,6	8,2
-Λαχανικά	1.627	1.624	1.699	0,2	-4,4
-Ελαιοκομικά προϊόντα	1.039	1.082	1.197	-4,0	-9,6
-Βιομηχανικά φυτά	1.054	1.003	1.013	5,1	-1,0
-Δημητριακά	740	684	657	8,2	4,1
-Κτηνοτροφικά φυτά	575	665	638	-13,5	4,2
-Αμπελοκομικά προϊόντα	376	513	470	-26,7	9,1
-Πατάτες	205	230	294	-10,9	-21,8
-Άλλα προϊόντα	100	98	97	2,0	1,0
ΑΣΙΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	2.467	2.384	2.393	3,5	-0,4
-Αιγοπρόβια	359	321	337	11,8	-4,7
-Πουλερικά	346	335	336	3,3	-0,3
-Χοίροι	179	190	192	-5,8	-1,0
-Βοοειδή	170	169	167	0,6	1,2
-Άλλα ζώα	14	15	15	-6,7	0,0
-Γάλα	958	918	898	4,4	2,2
-Αβγά	281	271	276	3,7	-1,8
-Άλλα ζωικά προϊόντα	160	165	172	-3,0	-4,1
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΑΞΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	10.420	10.652	10.648	-2,2	0,0

Πηγή: Ενεργειακά στοιχεία Eurostat, Economic Accounts for Agriculture, 21/1/2022 (*) Προσωρινά στοιχεία

των ζωοτροφών εξακολουθεί να αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος του κόστους των γεωργικών εισροών (41%), ανερχόμενη το 2021 σε 2,38 δισ. ευρώ, παρουσιάζοντας οριακή μεταβολή ως προς το προηγούμενο έτος. Σημαντική, ωστόσο, ήταν η αύξηση της δαπάνης στην ενέργεια (+14,2%), αισθητή στα λιπάσματα (+4,8%) και μικρότερη στα φυτοπροστατευτικά προϊόντα (+2%).

Κρίσιμο, ωστόσο, ζήτημα εξακολουθεί να αποτελεί η ταχύτερη άνοδος του κόστους των εισροών από την αξία της γεωργικής παραγωγής της χώρας, όπως επισημαίνεται σε σχετική έκθεση (στοιχεία Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Statistical facts sheet, Greece, June 2021). Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η ζωική παραγωγή, που παρά τη στασιμότητα της αξίας της στο διάστημα της δεκαετίας 2012-2021, η δαπάνη των ζωοτροφών αυξήθηκε με έντονο μέσο ετήσιο ρυθμό (+2%).

Συρρικνώθηκε το γεωργικό εισόδημα

Η ακαθάριστη αξία του γεωργικού κλάδου, που περιλαμβάνει την αξία της γεωργικής παραγωγής (φυτικής και ζωικής), των δευτερογενών δραστηριοτήτων και των υπηρεσιών που χρησιμοποιούν οι παραγωγοί, σημείωσε αρνητική μεταβολή (-1,5%), εκτιμώμενη το 2021 σε 11,68 δισ. ευρώ, ενώ πτώση κατέγραψε η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (-5%), που περιορίστηκε σε 5,92 δισ. ευρώ.

Το γεωργικό εισόδημα της χώρας περιορίστηκε το 2021 σε 6,73 δισ. ευρώ, παρουσιάζοντας απότομη πτώση (-7,7%) μετά την άνοδο του 2020 (+5,7%). Η αντίστροφη αυτή προήλθε κυρίως από τη μείωση των επιδοτήσεων (-8%), σε συνδυασμό με τη σημαντική αύξηση των φόρων επί της παραγωγής (+10%). Σημειώνεται, ωστόσο, ότι οι επιδοτήσεις, παρά τη μείωσή τους, εξακολουθούν να καλύπτουν σημαντικό μέρος της αξίας του γεωργικού εισοδήματος της χώρας (35,5%).

Η αναλογία αυτή θεωρείται υψηλή, μια και απέχει αισθητά από τον αντίστοιχο μέσο όρο στην ΕΕ (29%) και πολύ περισσότερο από εκείνη άλλων κρατών-μελών με ανταγωνιστικά προϊόντα, όπως η Ιταλία (17%) και η Ισπανία (19%). Διαφορετική, εξάλλου, ήταν η εξέλιξη στην ΕΕ στην προστιθέμενη αξία (+4% το 2021) και το γεωργικό εισόδημα (+2,8%), με συνέπεια τη μεγέθυνση της απόκλισης της ελληνικής γεωργίας από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο στα βασικά αυτά μεγέθη.

Δυσοίωνες οι βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες προοπτικές

Σε επίπεδο βραχυπρόθεσμων προοπτικών, οι εξελίξεις στον όγκο της γεωργικής παραγωγής της χώρας δεν αναμένονται ευνοϊκές κυρίως εξαιτίας των εξαιρετικά δυσμενών καιρικών συνθηκών (παγετοί, χαλάζι, καύσωνες) και των πυρκαγιών στη διάρκεια του 2021. Ιδιαίτερα σημαντικές ήταν οι απώλειες στον όγκο παραγωγής από τις ζημιές που προκάλεσαν οι παγετοί και το χαλάζι σε δενδροκομικές καλλιέργειες (ροδάκινα, νεκταρίνια, βερίκοκα, κεράσια κ.α.), αλλά και οι πυρκαγιές σε ελαιώνες και άλλες καλλιέργειες.

Σύμφωνα εξάλλου με την τελευταία έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αγορά γεωργικών προϊόντων της ΕΕ το 2021 (Short-term outlook for EU agricultural markets in 2021, October 2021), οι βραχυπρόθεσμες προβλέψεις σε ορισμένες δενδροκομικές

καλλιέργειες που ενδιαφέρουν άμεσα την ελληνική γεωργία δεν φαίνονται θετικές.

Στο ελαιόλαδο, η παραγωγή στην ΕΕ αναμένεται την περίοδο 2021/2022 να σημειώσει αρνητική μεταβολή (-3%) λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών, η οποία θα είναι ιδιαίτερα αισθητή στην Ελλάδα (-1,5%), ενώ περιορισμός προβλέπεται και στην κατανάλωση. Οι εξαγωγές ελαιολάδου θα σημειώσουν βελτίωση, αλλά στις εισαγωγές αναμένεται σημαντική μείωση της παραγωγής, αισθητή στις περισσότερες παραγωγικές χώρες και στην Ελλάδα, ενώ περιορισμός αναμένεται στην κατανάλωση και στις εξαγωγές.

Μειωμένη, επίσης, προβλέπεται η εμπορεύσιμη παραγωγή πορτοκαλιών κυρίως εξαιτίας του περιορισμού της στην Ιταλία και στην Ελλάδα λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών (στοιχεία USDA, EU Citrus Annual, 20/12/2021), συνοδευόμενη με κάμψη των εξαγωγών, ενώ στα νωπά ροδάκινα και νεκταρίνια οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες, που επικράτησαν στις καλλιέργειες, αναμένεται να περιορίσουν σημαντικά την παραγωγή και τις εξαγωγές.

Σε επίπεδο μεσοπρόθεσμων προοπτικών, οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δεν φαίνονται αισιόδοξες. Σύμφωνα με την τελευταία μεσοπρόθεσμη έκθεσή της (EU Agricultural Outlook, December 2021), στην οποία δεν έχουν ληφθεί υπόψη οι επιπτώσεις από την εφαρμογή της νέας ΚΑΠ, σημειώνεται ότι στο

διάστημα της περιόδου 2021-2031 η αξία της γεωργικής παραγωγής στην ΕΕ προβλέπεται να αυξηθεί με μικρό ετήσιο ρυθμό (+0,7%). Πρόκειται για αντίστροφη της τάσης του παρελθόντος, μια και στη δεκαετία 2011-2021 η αξία αυτή αυξήθηκε με πολύ μεγαλύτερο ετήσιο ρυθμό (+2%). Επιπλέον, η αύξηση του γεωργικού εισοδήματος σε τρέχουσες τιμές (+0,7% ετησίως) αναμένεται πολύ μικρότερη από εκείνη της προηγούμενης δεκαετίας (+2,1%), ενώ σε σταθερές (αποπληθωρισμένες) τιμές προβλέπεται μείωση (-1,2% ετησίως).

Οι αναφερόμενες μεσοπρόθεσμες προβλέψεις δεν φαίνεται να δημιουργούν ευνοϊκό περιβάλλον για τη βελτίωση των οικονομικών μεγεθών της ελληνικής γεωργίας, λαμβάνοντας υπόψη την ταχύτερη άνοδο του κόστους των εισροών από την αξία της γεωργικής παραγωγής στο διάστημα της προηγούμενης δεκαετίας, αλλά και τις σημαντικές αποκλίσεις που παρουσιάζει από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο σε όρους προστιθέμενης αξίας, εισοδήματος και ανταγωνιστικότητας.

Από την άλλη πλευρά, η βραχυπρόθεσμη άνοδος των τιμών σε ορισμένα γεωργικά προϊόντα δεν είναι βεβαίως ότι θα μετακλιστεί στους παραγωγούς, μια και, όπως είναι γνωστό, η παραγωγική πλευρά στην εφοδιαστική αλυσίδα αγροτικών προϊόντων και τροφίμων της χώρας αντιμετωπίζει πολύχρονες αδυναμίες διαρθρωτικού χαρακτήρα έναντι της ισχυρής θέσης των μεγάλων καταστημάτων τροφίμων και του εμπορίου γενικότερα.

Δαπάνη γεωργικών εισροών Ελλάδας (2019-2021, σε εκατ. ευρώ, τρέχουσες τιμές)

Γεωργικές εισροές	2021*	2020	2019	Μεταβολή (%)	
				2021/20	2020/19
Ζωοτροφές	2.379	2.377	2.364	0,1	0,5
Ενέργεια & λιπαντικά	995	871	979	14,2	-11,0
Σπόροι & πολλαπλασιαστικό υλικό	353	362	369	-2,5	-1,9
Λιπάσματα & εδαφοβελτιωτικά	352	336	313	4,8	7,3
Φυτοπροστατευτικά προϊόντα	259	254	243	2,0	4,5
Συντήρηση υλικών & κτηρίων	238	237	239	0,4	-0,8
Κτηνιατρικές δαπάνες	24	24	22	0,0	9,1
Γεωργικές υπηρεσίες	359	346	338	3,8	2,4
Άλλα αγαθά και υπηρεσίες	810	826	841	-1,9	-1,8
ΣΥΝΟΛΟ ΕΙΣΡΟΩΝ	5.769	5.633	5.708	2,4	-1,3
Αξία γεωργικής παραγωγής	10.420	10.652	10.648	-2,2	0,0
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΙΣΡΟΩΝ	55,4 %	52,9 %	53,6 %		

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat, Economic Accounts for Agriculture, 21/1/2022 (*) Προσωρινά στοιχεία

Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία και γεωργικό εισόδημα (σε εκατ. ευρώ, τρέχουσες τιμές)

	2021*	2020	2019	Μεταβολή 2021/20 (%)	Μεταβολή 2020/19 (%)
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΑΞΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ	11.685	11.868	11.839	-1,5	0,2
-Φυτική παραγωγή	7.953	8.268	8.255	-3,8	0,2
-Ζωική παραγωγή	2.467	2.384	2.393	3,5	-0,4
-Δευτερογενείς δραστηριότητες	930	898	881	3,6	1,9
-Υπηρεσίες	335	318	310	5,3	2,6
(-) ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΝΑΛΩΣΗ	5.769	5.633	5.708	2,4	-1,3
(=) ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ - ΑΠΑ	5.916	6.235	6.131	-5,1	1,7
(-) Ανάλωση παγίου κεφαλαίου	1.167	1.174	1.177	-0,6	-0,3
(-) Φόροι επί παραγωγής	413	375	387	10,1	-3,1
(+) Επιδοτήσεις	2.390	2.600	2.326	-8,1	11,8
(=) ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	6.726	7.286	6.893	-7,7	5,7

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat, Economic accounts for agriculture, 21/1/2022, (*) Προσωρινά στοιχεία